לענין צירוף טומאה בפסח; ובשאר ימות השנה איכא פלוגתא. היכי דמי, כגון [א]°דאיכא פחות מכביצה אכלין, ונגעו בהאי בצק. בפסח, דאיסורו חשוב[ב], מצטרף; בשאר ימות השנה, דבקפידא תליא מילתא, אם מקפיד עליו מצטרף, אם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה. מתקיף לה רבא, מי קתני מצטרף, והא חוצץ קתני. אלא אמר רבא, וכן להעלות טהרה לעריבה. היכי דמי, כגון דאיטמי הך עריבה ובעי לאטבולי. בפסח, דאיסורו חשוב, חוצץ, ולא סלקא לה טבילה; בשאר ימות השנה, בקפידא תליא מילתא, אי מקפיד עליו חוצץ, ואם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה. מתקיף לה רב פפא, מי קתני וכן לענין טהרה, הא לענין טומאה קתני. אלא אמר רב פפא, וכן לענין להוריד טומאה לעריבה. היכי דמי, [א]כגון דנגע שרץ בהאי בצק. בפסח, דאיסורו חשוב, חוצץ, ולא נחתה לה טומאה; בשאר ימות השנה, דבקפידא תליא, אם מקפיד עליו חוצץ, אם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה: **מתני'** [ב]בצק החרש, אם יש כיוצא בו שהחמיץ, הרי זה אסור: **גמ'** אם אין שם כיוצא בו, מהו. א"ר אבהו אמר ר' שמעון בן לקיש, כדי שילך אדם ממגדל נוניא לטבריא, מיל. [ג]ונימא מיל. °הא קמ"ל, דשיעורא דמיל כממגדל נוניא ועד טבריא. [ד]**אמר רבי**[א] **אבהו** אמר רבי שמעון בן לקיש, [ג]לגבל ולתפלה ולנטילת ידים ארבעה מילין. אמר רב נחמן בר יצחק, אייבו אמרה, וארבעה אמר בה, וחדא מינייהו עבוד. דתנן, [ה][ד]וכולן שעיבדן, או שהילך בהן כדי עבודה, טהורין, חוץ מעור האדם. וכמה כדי עבודה. א"ר (איניא[ב]) א"ר ינאי, כדי הילוך ארבעה מילין. א"ר יוסי ברבי חנינא, [ו][ה]לא שנו אלא לפניו; אבל לאחריו, אפילו מיל אינו חוזר. אמר רב אחא, ומינה, מיל הוא דאינו חוזר, הא פחות ממיל חוזר: **מתני'** כיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט. [ו]ר"א אומר, לא תקרא לה שם עד שתאפה. בן בתירא אומר, תטיל בצונן. א"ר יהושע,

לענין צירוף טומאה. כדמפרש ואזיל, דבפסח תליא מילתא בשיעורים: ובשאר ימות השנה איכא פלוגתא. חילוק בין מקפיד לשאינו מקפיד, והיינו דתנא סיפא אם מקפיד עליו: דאיכא פחות מכביצה אכלין דנגעו בהאי בצק. הדבוק בעריבה, ונגעה בהן טומאה ואיטמו, והדר נגעו בהן אכלים טהורים: בפסח. דאיסור חמץ מחשבו ועושהו חשוב, הואיל וכזית הוזכר להיחשב לענין איסור חמץ דלא בטיל לגבי עריבה כדתניא[ג] רישא, השתא לענין טומאה נמי לא בטיל לגבי עריבה, ומצטרף להאלים לכביצה, ואע"ג דאין מקפיד עליו, ומטמא את אחרים: בשאר ימות השנה. דליכא למימר איסורו חשובו, בקפידא תליא מילתא: אם מקפיד עליו מצטרף. דחשיב אוכלא, הואיל וסופו ליטלו: וכן להעלות לה טהרה לעריבה. תליא נמי בשיעורא ולא שיעורא בפסח, ו'אם מקפיד עליו' קאי אשאר ימות השנה. כגון דאיטמיא וקא מטביל לה, וקאמר, דבפסח, הואיל ובכזית עובר עליה, ובדפנות[ד] איסורו חשובו, דעל כרחו צריך ליטלו, וחייץ, דלא הוי כעריבה, ואפי' אינו מקפיד עליו (א): אבל בשאר ימות השנה. בין מרובה בין מועט בקפידא תליא מילתא: וכן להוריד טומאה לעריבה. על ידי בצק זה, תליא נמי בימות הפסח בשיעורא ולאו שיעורא, ו'אם מקפיד עליו' אשאר ימות השנה קאי: ה"ג והיכי דמי, כגון דנגע שרץ בהאי בצק: בפסח. דכזית איסורו חשובו, חייץ, ולא הוי כעריבה, ולא נחתא לה שום טומאה לעריבה, ואפילו אין מקפיד עליו. ובפחות מכזית, כי אינו מקפיד עליו לא (ב): ובשאר ימות השנה. אם מקפיד עליו, אפילו בפחות מכזית חוצץ: ואם רוצה הוא בקיומו הרי הוא כעריבה. והוי כאלו נגע שרץ בעריבה ממש: מתני' בצק החרש. שאין ניכר אם החמיץ אם לאו, שמשונה הוא כחרש הזה שיש לו אזנים ואינו ניכר אם שומע אם לאו, דאין אדם עומד על בירורו ועל דעתו. לישנא אחרינא בצק החרש. קשה כחרש, ואינו ניכר שהחמיץ (ר"ל, הכסיפו פניו ואין סידוק לסימן החימוץ[ה]): אם יש כיוצא בו שהחמיץ. אם יש עיסה אחרת שנילושה בשעתה[ו] וכבר החמיצה: גמ' ממגדל נוניא לטבריא. דהיינו מיל: לגבל ולתפלה כו'. משום דרבי אבהו אמר ריש לקיש נקט לה: לגבל. המגבל עיסת אחרים בשכר, וכלי בעל הבית טמאים, עד ארבע מילין הטריחוהו חכמים לילך למקוה לטבול כליו. וכן לתפלה, אם מהלך אדם בדרך ובא עת ללון ולהתפלל, אם יש בית הכנסת לפניו ברחוק ארבע מילין, הולך ומתפלל שם ולן שם. וכן לנטילת ידים לאכילה, אם עתיד למצוא מים לפניו בד' מילין, הולך לשם ונוטל את ידיו[ז]: ר' אייבו אמרה. להא מילתא משמיה דריש לקיש, ולא רבי אבהו אמרה: וארבעה מילי אמר בה. לשיעור ארבע מילין. הני תלת, וחדא מוסיף (ג): ומאי היא עבוד. שיעור עבוד של עור רך המטמא כבשר, כגון הנך דחשיב[ח] בהעור והרוטב, ארבע מילין הוא לבטלו מתורת בשר מחמת עיבודו: כולן. כל אלו שמנו חכמים בהעור והרוטב שעורותיהן מטמאין כבשרן, מפני שהוא רך ודרכו ליאכל: שהילך בהן. דרך עורות לשטחן לפני דריסת רגלי אדם, וזהו תחילת עיבודן: אלא לפניו. אנטילת ידים ואתפלה, דמהלך בדרך, קאי; דאילו גבל, ילך עד ד' מילין, דמה יש לו להפסיד[ט]: ומינה. מהא דר' יוסי בר חנינא דאמר בהדיא אפי' מיל אינו חוזר, דוקא מיל קאמר, הא פחות ממיל חוזר: מתני' כיצד מפרישין חלה בטומאה. שנטמאת העיסה, ושוב אין חלה הניטלת ממנה ראויה לאכילת כהן, כיצד מפרישין אותה ביום טוב של פסח, הרי אין יכול לאפותה, מאחר שאינה ראויה לאכילה; ולשהותה לשרפה לערב אי אפשר, שלא תחמיץ; ולשרפה או להאכילה לכלבים[י] אי אפשר, שאין שורפין קדשים ביום טוב[י]: רבי אליעזר אומר לא תקרא לה שם. חלה: עד שתאפה. תחלה, דהכתי כל חדא וחדא חזיא ליה[כ], דמפריש מכל חדא חדא פורתא. ולאחר אפייה אם רצה יפריש חלה שלימה על כולן, כדתניא בגמרא[י], דקסבר רבי אליעזר, הסל שהוא רודה מן התנור לתוכו מצרפו[כ] לחלה:

לא

לגבל. פירש בערוך, דבאדם המהלך בדרך מיירי, דומיא דתפלה, דאם יש גבל העושה עיסתו בטהרה ברחוק ד' מילין, ימתין עד שיגיע לאותו גבל. והשתא א"ש ד'לא שנו אלא לפניו' קאי אכולהו: **ולתפלה.** נראה כפירוש הקונטרס, ולא כערוך דפירש 'לתפלה' היינו לרחוץ ידיו להתפלל, דהיכי דמי, אי בעידנא דצלותא, הא אמרינן בברכות (דף טו.), (אביי[ל]) לייט אמאן דמהדר אמיא בעידן צלותא, דכתיב 'ארחץ בנקיון כפי'; ואי שלא בזמן תפלה, מאי איריא ד' מילין, אפי' טובא נמי: **לא** תקרא לה שם עד שתאפה. שאם היה (ד) קורא לה שם, לא היה יכול לאפותה, ולא לשרפה, דאין שורפין קדשים ביום טוב, כדיליף בבמה מדליקין (שבת כד:). והיינו נמי טעמא הא דתנן התם אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט. **ותימה,** בשלמא פסול קודש אין שורפין ביו"ט, שאין יכול להנות ממנה בשעת שריפה; אבל תרומה טמאה, שיכול להנות ממנה בשעת שריפה, אמאי אין שורפים, כמו שמותר להדליק בשמן של חולין להנאתו, כך ישרוף תרומה טמאה להנאתו, וכי מפני שמצוה לשרוף מיגרע גרע. **ותירץ ריב"א,** דשמן של חולין מותר להדליק להנאתו כמו שמותר לאכול, אבל תרומה טמאה דאסורה בכל הנאות, נמצא שההבערה אינה להנאה אלא לשם מצות שריפה, אלא שהתורה לא הקפידה אם יהנה ממנה בשעת שריפה, לכך אין דוחה יו"ט כשאר שריפת קדשים. מידי דהוי אנדרים ונדבות למ"ד אין קרבים ביום טוב (ביצה דף יט.), אע"פ שיש בהן היתר לאכילת אדם, כיון דעיקרו לגבוה וכהנים משולחן גבוה קזכו[כ], אסור לשחטן. ולמ"ד קרבים[ל], קסבר עיקר שחיטה לצורך אדם. אבל שריפת תרומה טמאה אינה לשם הנאה, מדאסר כל שאר הנאות, אלא ודאי לשם מצות ביעור הוא. **ור"י פי',** דודאי מותר לשרוף ביום טוב תרומה לצורך אוכל נפש, דלא שייך למימר משולחן גבוה קא זכו, אלא דגזרינן לצורך אטו שלא לצורך, דשלא לצורך אסור מן התורה, דגמרינן מקדשים שאין שורפין ביו"ט[מ]: **עד** שתאפה. אומר ר"י, אנן שרינן לקרות לה שם קודם אפייה, אע"ג דפסקינן כר"א[נ], דהא אי איכא כהן קטן חזיא ליה, כדאמר בפרק עד כמה (בכורות כז.), אין תרומת ח"ל אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו. וכן פסק בה"ג בסדר פסח בשם רב כהן צדק ריש מתיבתא. ואפי' ליכא כהן קטן, אי איכא כהן גדול, שרי, דחזיא ליה ע"י ביטול ברוב, כדאמר התם, רבה מבטל לה ברוב ואכיל לה בימי טומאה. **וא"ת,** ואמאי לא שרינן לאפות חלה טמאה מטעם דאמר ר"א בר' שמעון[ס] בפ"ב דביצה (דף יז.), אף ממלאה אשה תנור פת אע"פ שאינה צריכה אלא לככר אחד, מפני שהפת נאפה יפה כשהתנור מלא, ואמר רבה[נ] התם, הלכה כר"א ברבי שמעון[ס]. ואפילו נאמר דאסור לאפות מפני שאסור לטלטלה, מכל מקום כי לא קרא לה שם אמאי צריך לטעמא דהואיל[ס]. **ואומר ר"י,** דטעמא [דאמרינן] בביצה לא שייך אלא בתנור, אבל כשאופה תחת גחלים לא[ע]: **תטיל** בצונן. אומר ר"י, דרבי אליעזר ורבי יהושע לא פליגי אבן בתירא שלא תועיל הטלה לצונן. והיכא שאירע שקרא לה שם, אומר רבינו תם, תטיל בצונן:

הואיל

מסכת תרומה
פרק ב' משנה ה'

תורמין בצל קטן שלם, ולא חצי בצל גדול. רבי יהודה אומר, לא כי, אלא חצי בצל גדול. וכן היה רבי יהודה אומר, תורמין בצלים מבני המדינה על הכופרים, אבל לא מן הכופרים על בני המדינה, מפני שהוא מאכל פוליטיקין:

עין משפט
נר מצוה

כד א מיי' פ"כ מהל' כלים הלכה ט:

כה ב מיי' פ"ה מהל' חמץ הלכה יג סמג לאוין עה טוש"ע או"ח סי' תנט סעיף ג:

כו ג מיי' פ"ח מהל' ביכורים הל' יא:

כז ד מיי' פ"א מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ט:

כח ה מיי' פ"ד מהל' תפלה הלכה ב סמג עשין יט טוש"ע או"ח סי' צב סעיף ד וסימן קסג סעיף א:

כט ו מיי' פ"ג מהלכות י"ט הלכה ט סמג לאוין עה טוש"ע או"ח סי' תנז סעיף ב וסי' תקו סעיף ד:

רבינו חננאל

צירוף טומאה וכי קתני לענין טומאה בפסח. ובשאר ימות השנה איכא פלוגתא. כיצד כגון דאיכא פחות מכביצה אוכלין בהאי עריבה ואית בה כזית בצק ונגעי בה. בפסח דאיסורא חושבו להאי בצק ולמשקליה קאי מצטרף ואי נגעה בה טומאה איטמי. אבל בשאר ימות השנה אם מקפיד עליו ובעי למשקליה מצטרף ואי לא לא אלא הרי הוא כעריבה דלא מצטרף. **ודחי רבא** אי הכי מצטרף מיבעי ליה למתני במתני'. **אלא הכי קתני וכן להעלות טהרה לעריבה** כגון שזו העריבה טמאה היא והטבילה ונמצא בה בצק בסדקיה. בפסח דאיסורא חושבו וחייב לבערו חוצץ ולא עלתה לה טבילה. בשאר ימות השנה אם רוצה בקיומו הרי בצק זה כעריבה ועלתה לו טבילה ואינו חוצץ. **ואוקמה רב פפא הכי וכן לענין טומאה להוריד טומאה לעריבה** היכי דמי כגון דדביק בצק בהאי עריבה ונגע שרץ בבצק. בפסח דחייב לבערו לאו כגופה דעריבה דמי ולא נטמאת העריבה. בשאר ימות השנה אי מקפיד לקלפו ולא נחתה לה טומאה לעריבה ואם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה וכאלו נגע השרץ [בעריבה] ונטמאת: **בצק החרש אם כיוצא בו שהחמיץ.** כלומר אם יש מי שלש בבת אחת עמו והחמיץ אותו הבצק. גם זה אסור שחמץ הוא ואע"פ שהוא חרש ואין אדם יכול להרגיש בו. **אין שם כיוצא בו** אם שהה משעה שגמר הלישה כשעור הליכת מיל אסור שודאי החמיץ: **אמר ר' אבהו אמר ריש לקיש לגבל** כגון שיש לפניו המגבל בטהרה. **ולתפלה** כגון שצריך להתפלל ויש לפניו מים ליטול ידיו. **ולנטילת ידים** רוצה לאכול ואין לו מים ליטול ידיו ארבעת מילין. **פי'** אם יש גבל העושה עיסתו בטהרה או אם יש מים ברחוק ארבעת מילין לפניו ימתין עד שיגיע לגבל ההוא שעושה בטהרה ויעשה לו עיסתו בטהר' וכן לא יתפלל ולא יאכל עד שיגיע למים ויטול ידיו. **והני מילי** דבעינן ד' מילין לפניו אבל לאחריו אפי' מיל אחד אין מטריחין אותו לחזור אלא עושה עיסתו במה שמזדמן לו ומקנח ידיו ומתפלל וגם אוכל

[המשך בעמוד ב]

מסורת הש"ס
עם הוספות

א) [עיין תוספות שבת דף לג. ד"ה אי לענין טומאה], ב) בכורות דף י. ועיי' רש"י שבת צ. ד"ה מאומה, ג) [מגילה ג:], ד) חולין קכב., ה) שם נדה נה., ו) ברכות טו. חולין קכו., ז) חולין דף קכב., ח) שבת כד:, ט) לקמן מח., י) מח., כ) ביצה כא., ל) עי' תוס' לעיל ה. ד"ה ואומר, מ) [עיין תוספות שבת כד: ד"ה לפי ותוספות ביצה כו: ד"ה ועל הסלת], נ) לקמן מח., ס) לקמן מח., ע) עי' תוס' ביצה כא. ד"ה עיסה.

גליון הש"ס

גמרא כגון דאיכא פחות מכביצה. עיין שבת לג ע"א תד"ה אי לענין: שם הא קמ"ל דשיעורא דמיל. עיין טורי אבן מגילה ג ע"ב ד"ה הא קמ"ל:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וכן להעלות וד"ה אבל הד"א: (ב) ד"ה בפסח וד"ה ובשאר הד"א: (ג) ד"ה וארבעה וד"ה ומאי הד"א: (ד) תוס' ד"ה לא תקרא וכו' שאם היתה קורא לה שם לא היתה יכולה לאפותה וכו' ולכך אין דוחה:

הגהות וציונים

א] בכת"י וא"ר (עי' רש"י ד"ה לגבל ולתפלה): ב] צ"ל איניא (גליון): ג] צ"ל כדתנן: ד] צ"ל בדפנות וכדלעיל ברש"י מה ע"ב ד"ה כללא: ה] "ר"ל הכסיפו פניו ואין סידוק לסימן החימוץ" צ"ע דבלא"ה אסור כדלקמן מח ע"ב (מגן האלף סי' תנט), וליתא בדפו"י, ואיני יודע מאין לקחו בדפוס בסליאה להוסיף זה (ד"ס), ותלמיד טועה הטעה את הספרים (נמוקי שובבי"ו): ו] כ"י באותה שעה, רש"י על הרי"ף בשעה שזו נילושה: ז] "הולך לשם ונוטל את ידיו" ליתא בדפו"י: ח] מן "דאילו" עד "לו להפסיד" ליתא בס"א (חכמת מנוח), ונוסף בדפוס בסליאה (ד"ס): ט] פסקי רי"ד לכלבו של כהן, וכן הביא רש"ל מס"א. י] עי' תוס' ביצה כז ע"ב ד"ה ועל וכו' שחולקין על רש"י בזה: י] לשון הרע"ב ולהאכילה לכלבים א"א שאין מבערין קדשים בי"ט (מהרש"א), וע"ע תוס' ביצה כז ע"ב ד"ה ועל. ובנמוקי שובבי"ו מביא נוסח כלפנינו אלא שנוסף וכשם שאין שורפין כך אין מבערין את הקדשים ביו"ט, ובפסקי רי"ד נוסף וכן אין מבערין, ועיין רש"ל: כ] כ"י מצרפן (ד"ס, וכ"ה ברש"י על הרי"ף): ל] צ"ל רב חסדא (גליון): מ] צ"ל ר' שמעון בן אלעזר (גליון): נ] צ"ל רבא (גליון): ס] צ"ל כר' שמעון בן אלעזר (גליון):

ליקוטי רש"י

לגבל. הלש עיסתו בטהרה והוא שכיר לבעל הבית וצריך למים להטביל כליו יטריח עצמו ד' מילין עד שיגיע למקוה ויטביל ויותר מכאן אין עליו לטרוח מן הספק אלא נותן לו בעה"ב שכר הליכה. **ולתפלה.** המהלך בדרך וגמר בלבו ורוצה ללון מבעוד יום אם יש בית הכנסת לפניו עד ארבעת מילין יטריח וילך שם כדי שיתפלל. **ולנטילת ידים.** לאכילה ואין לו מים אם יש מים לפניו לסוף ארבעה מילין ימתין עד שיגיע למים [חולין קכב:]. **אייבו אמרה.** להא שמעתא משמיה דריש לקיש והשומע טעה בין אייבו לאבהו. **וארבעה אמר בה.** וארבעה דברים היה אומר בה בשיעור ד' מילין [שם קכב.]. **וכולן שעיבדן.** כל אלו שאמרו שהן מטמאין כבשר אם עיבדן נעשה עור וטהורין. **או שהילך בהן כדי עבודה.** שטטחן לדרוס עליהן ברגלים שהוא קצת עיבודן [שם קכב.]. כדרך שרגילין לתת עור לפני דורסן. **טהורין.** שבטלן מתורת בשר [נדה נה.].

הוקדש לעילוי נשמת הר"ר **יהודה לקס** ז"ל ב"ר **שלום** ז"ל נלב"ע כ"ב טבת תשס"א

לֹא זֶה הוּא חָמֵץ שֶׁמּוּזְהָרִין עָלָיו בְּ'בַל יֵרָאֶה' וּבְ'בַל יִמָּצֵא'; אֶלָּא מַפְרִישָׁתָהּ וּמַנִּיחָתָהּ עַד הָעֶרֶב, וְאִם הֶחְמִיצָה הֶחְמִיצָה: **גמ'** [א]לֵימָא בְּטוֹבַת הֲנָאָה קָמִיפַּלְגִי, דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר טוֹבַת הֲנָאָה מָמוֹן, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סָבַר טוֹבַת הֲנָאָה אֵינָהּ מָמוֹן. לָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא סָבְרִי טוֹבַת הֲנָאָה אֵינָהּ מָמוֹן, וְהָכָא בְּהוֹאִיל קָמִיפַּלְגִי, א] דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר אָמְרִינַן הוֹאִיל וְאִי בָּעֵי אִיתְּשִׁיל עֲלַהּ מָמוֹנֵיהּ הוּא, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סָבַר לָא אָמְרִינַן הוֹאִיל. [ב]**אִיתְּמַר.** הָאוֹפֶה מִיּוֹם טוֹב לַחוֹל, רַב חִסְדָּא אָמַר לוֹקֶה, רַבָּה אָמַר [א]אֵינוֹ לוֹקֶה[ג]. רַב חִסְדָּא אָמַר לוֹקֶה, לָא אָמְרִינַן הוֹאִיל וּמִיקַּלְעִי[א] לֵיהּ אוֹרְחִים חֲזֵי לֵיהּ. רַבָּה אָמַר אֵינוֹ לוֹקֶה[ד], אָמְרִינַן הוֹאִיל. אָמַר לֵיהּ רַבָּה לְרַב חִסְדָּא, לְדִידָךְ דְּאָמְרַתְּ לָא אָמְרִינַן הוֹאִיל, הֵיאַךְ אוֹפִין מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבָּת. א"ל, מִשּׁוּם עֵירוּבֵי תַבְשִׁילִין. וּמִשּׁוּם עֵירוּבֵי תַבְשִׁילִין שָׁרֵינַן אִיסּוּרָא דְאוֹרָיְיתָא. אָמַר לֵיהּ, [ב]מִדְּאוֹרָיְיתָא צָרְכֵי שַׁבָּת נַעֲשִׂין בְּי"ט, וְרַבָּנָן הוּא דִּגְזָרוּ בֵּיהּ, גְּזֵירָה שֶׁמָּא יֹאמְרוּ אוֹפִין מִי"ט אַף לַחוֹל, וְכֵיוָן דְּאַצְרְכוּהַ רַבָּנָן עֵירוּבֵי תַבְשִׁילִין אִית לֵיהּ הֶיכֵּרָא. **אֵיתִיבֵיהּ,** [ה][ג]בְּהֵמָה הַמְסוּכֶּנֶת לֹא יִשְׁחוֹט אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיָּכוֹל לֶאֱכוֹל הֵימֶנָּה כְּזַיִת צָלִי מִבְּעוֹד יוֹם; יָכוֹל לֶאֱכוֹל אע"ג דְּלָא בָּעֵי לְמֵיכַל. בִּשְׁלָמָא לְדִידִי דְּאָמְרִי[ב] הוֹאִיל, הוֹאִיל וְאִי בָּעֵי לְמֵיכַל מָצֵי אָכֵיל, מִשּׁוּם הָכִי יִשְׁחוֹט; אֶלָּא לְדִידָךְ דְּאָמְרַתְּ לָא אָמְרִינַן הוֹאִיל, אַמַּאי יִשְׁחוֹט. אָמַר לֵיהּ, מִשּׁוּם הֶפְסֵד מָמוֹנוֹ. וּמִשּׁוּם הֶפְסֵד מָמוֹנוֹ שָׁרֵינַן אִיסּוּרָא דְאוֹרָיְיתָא. אָמַר לֵיהּ, אִין, מִשּׁוּם הֶפְסֵד מָמוֹנוֹ גָּמַר בְּלִבּוֹ לֶאֱכוֹל כְּזַיִת, וְאִי אֶפְשָׁר לִכְזַיִת בָּשָׂר בְּלֹא שְׁחִיטָה. **אֵיתִיבֵיהּ,** לֶחֶם הַפָּנִים נֶאֱכָל

לא זהו חמץ שמוזהרין עליו. כדמפרש בגמ'(ו), דלאו דידיה הוא לאחר שקרא עליה שם, וקרא כתיב שלך אי אתה רואה(ז), וזה אינו שלך; ולא של חבירך, דאכתי לא מטא ליד כהן: **גמ' טובת הנאה.** דבר מועט. דתניא (בכורות דף כז.), רשאי ישראל לומר לחבירו, הילך סלע ותן כל תרומותיך לבן בתי כהן, והיינו טובת הנאה שיש לו לישראל בחלה זו, שרשאי לתתה לכל כהן שירצה, וליטול דבר מועט מאוהבו של כהן בשביל שיתנה לו. ר' אליעזר סבר טובת הנאה ממון, והויא הך חלה כדידיה, ועבר עלה אי מחמילה גביה, הלכך אפי לה ברישא. ורבי יהושע סבר טובת הנאה אינה ממון, ולאו דידיה הוא, ואינו מוזהר עליה. ומשום פקדון נמי ליכא, דאכתי לא מטא לידא דכהן: **לא, דכולי עלמא** טובת הנאה אינה ממון, ובהואיל קא מיפלגי. ר' אליעזר סבר עבר עליה, משום הואיל ואי בעי מיתשיל עלה והדרה לטיבלא, ודידיה היא, דעל כל נדר והקדש ותרומה הקדוש באמירת פה יכול לישאל לחכם ולעקור דבורו, הלכך ממוניה הוא ועבר עליה. ומלאכת אפייתה נמי בי"ט כי לא קרא עליה שם, ואע"ג דאיכא חדא דלא חזיא, משתריא, (א) דכל חדא וחדא איכא למימר הא לאו חלה היא. ואי נמי קרא עליה שם מצי למיפא לה, הואיל ואי בעי מיתשיל עלה; מיהו כיון דאית (א) לר"א הסל מצרפן לחלה(ח), הכי שפיר טפי [ג]שתאפה תחלה, משום רווחא דמילתא, וכל כמה דאפשר למיעבד שפיר בלא שום הואיל ניחא למיעבד: **לא אמרינן הואיל.** הלכך על חימוצה אינו עובר, אבל על אפייתה עובר, דאיכא חדא דלא חזיא ליה: **האופה מי"ט לחול.** לאחר שאכל וגמר סעודתו, דפשיטא לן דלא חזיא ליה מידי האידנא עד אורתא שהוא חול: **לוקה.** משום 'לא תעשה כל[ד] מלאכה': **הואיל ואי מיקלעי ליה אורחין.** שיהו צריכין לפת זה היום: **היאך אופין מי"ט לשבת.** אי לאו דאמרינן הואיל אי מיקלעי ליה אורחין חזי ליה כוליה ליום טוב: **מדאורייתא צרכי שבת נעשין ביו"ט.** דכתיב (שמות יב) 'אך אשר יאכל לכל נפש', ושבת ויו"ט חדא קדושה היא, דתרווייהו שבת איקרו, וכי היכי דמותר לבשל לגו ביום מותר לבשל למחר: **ורבנן הוא דגזור.** כי לא אותיב עירוב תבשילין, כדי שלא יאמרו אופין אף לחול(ט): **בהמה מסוכנת.** ורוצה לשחטה ביום טוב שלא תמות ויפסידנה: **כזית צלי.** זהו קל בבישולים: **כדי שיכול לאכול.** שיהא שהות ביום כדי להפשיט ולחתוך כזית ולצלות ולאכול, ואי איכא שהות כי האי, שרי, ואע"ג דלא אכיל מינה: **אמאי שחיט.** הא לא צריך למיכל, שכבר אכל: **משום הפסד ממונו.** (ב) ויודע הוא שאינו מותר בלא אכילה, גמר בלבו לאנס את עצמו ולעבור על דעתו ולאכול כזית, והוה ליה כצריך לזית בי"ט, ומשום ההוא זית בעיא למישחטיה לכולה, דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה. אבל הכא דליכא למימר גמר בלבו לאנס עצמו, משום הואיל לא שרינן איסורא דאורייתא, כיון דלא צריך למידי: **לחם הפנים.** כל שבת ושבת נאכל

הואיל ואי בעי מיתשיל עליה. הקשה בקונטרס, א"כ יקרא לה שם ואח"כ תאפה מטעם הואיל ואי בעי מיתשיל עלה. (ג) ואומר ר"י, כיון שיכול לעשות בלא הואיל אין לנו לעשות ע"י הואיל. **וא"ת,** א"כ אמאי שרי ר' אליעזר לאפות משום הואיל דכל חדא וחדא חזיא ליה כדלקמן(י), בלא הואיל יכול לעשות ע"י הטלה לצונן. **ואומר ר"י,** דהכי עדיף טפי מהטלה לצונן, דאיכא למיחש שלא תזהר יפה ויבא לידי חימוץ. **ועוד י"ל,** הואיל ואי בעי מיתשיל עלה לא שכיח, לא אמר להתיר. כדמוכח לקמן(כ) גבי לחם הפנים ושתי הלחם, דאין אפייתן דוחה יו"ט, אע"ג דאיכא למימר הואיל ואי בעי פריק ליה; שאין התנור מקדש, שאם היה מקדש, אם כן יפסלו בלינה, כיון דאופין אותן קודם יו"ט. וכן מוכח במנחות (דף עב:), דמ"ד אין אפייתן דוחה י"ט קסבר דאין התנור מקדשן. **ורשב"א פירש,** כי נ"ל[ה] שדעת רש"י, כיון שהסל מצרפן וסופו ליטול אחת על כולן, נמצא שטרח בדבר שאין ראוי לאכילה, אלא מטעם הואיל שרי, דאי בעי לא מפריש חדא לחלה אלא בלע פורתא מכל חדא וחדא(ל), וכל חדא וחדא חזיא ליה; וכיון דכי נמי לא תקרא לה שם עד שתאפה לא שרי אלא על ידי הואיל, ואם יקרא לה שם קודם שתאפה הוו תרי הואיל, ותרי הואיל לא אמרינן(מ). **וקשה לרשב"א לפירושו,** כיון דאם יבלע מכל חדא וחדא יהא מותר בלא הואיל, היאך שרו רבנן למיעבד ע"י הואיל, כיון דאפשר בלא הואיל. ותירץ, שלא הטריחו חכמים לבלוע מכל אחת ואחת. **ור"י מקשה,** דהא כי נמי בלע מכל חדא וחדא אסור לאפות, כדמוכח בפ"ב דביצה (דף כא.), דאמר, עיסה של נכרי ושל ישראל אסור לאפות בי"ט, כיון דאפשר למיפלגה בלישה. **ונראה לרשב"א** לחלק, דדוקא בעיסת נכרי אסרו מדרבנן, אבל גבי חלה לא אסרו, משום תיקון חלה. **ואין נראה לריב"א** מה שמשמע מתוך פ"ה(נ), דאע"פ שהיה בהן כדי חיוב חלה מתחלה, בעינן צירוף סל להפריש אחת על כולן. וכן משמע בפסק שלו לקמן(ס), דלא בעינן צירוף סל לר' אליעזר אלא כשלא היה בתחלה שיעור חלה, דאהכי מייתי לה לקמן (ע) בשמעתין, גבי הני נשי דאפיין קפיזי לפסחא. והכי תניא בהדיא במסכת חלה (פ"ב משנה ד), דתנן, העושה עיסתו קבין קבין, (ד) פטור מן החלה עד שישוכו. ר' אליעזר אומר, אף הרודה ונותן לסל וכו'. משמע בהדיא דמיירי היכא דלא היה שיעור חלה. אבל היכא דיש שיעור חלה, לא בעינן צירוף סל להפריש מזה על זה, אלא הקפה בעלמא, כדי לתרום מן המוקף, כמו בתרומה ומעשר דלא בעינן צירוף סל להפריש מזה על זה אלא הקפה. **מיהו נראה לר"י,** דעם נתינה לסל בעינן נמי נגיעה בהדי הדדי, משום נטילת חלה מן המוקף, וכדאמר ר' אליעזר גופיה בפרק כשם (סוטה ל.), שתי עיסות אחת טהורה ואחת טמאה, נותן פחות מכביצה באמצע כדי ליטול מן המוקף; מדלא שרי על ידי צירוף סל, משמע דבעי נמי נגיעה:

הואיל אי בעי מיתשיל עלה. תימה לרשב"א, אמאי אמר בפרק כל שעה (לעיל דף לח.) דמצת מעשר שני אין יוצא בה בפסח לרבי מאיר דסבר מעשר שני ממון גבוה הוא ולא חשיב מצתכם, הא הואיל אי בעי מיתשיל עלה מחשבינן [ליה] כשלו. ועוד, דאמר לעיל (דף ה:) אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה, והא של גבוה נמי חשיב כשלו הואיל אי בעי מיתשיל עליה. **ותירץ ר"י,** דשאני הנהו דכתיב בהו[ו] 'לי', [ב] אע"ג דאי בעי מיתשיל עלה חשבם הכתוב של גבוה. ועוד תירץ ר"י, היכא דאתא הקדש ליד הגזבר לא אמרינן הואיל אי בעי מיתשיל עלה. והואיל אי בעי פריק נמי לא אמרינן, דאם כן, היה קונה אותו, דאטו נחשוב חמץ של נכרי כשלו הואיל אי בעי קני ליה. ועוד תירץ, כיון שנתחמץ שוב אדם לא יפדנו. וצריך עיון בהנהו הואיל דכל שעה (ג"ז שם), הואיל ולא קרא לה שם:

רבה אמר אינו לוקה. וא"ת, דאמר בהמצניע (שבת צה.), המכבד (ה) והרודה חלות דבש, שגג בשבת, חייב חטאת; הזיד ביום טוב, סופג את הארבעים. דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים, אין כאן אלא שבות. ואמאי לוקה לרבי אליעזר, לימא הואיל ומיקלעי ליה אורחים. ואפי' רבנן לא פטרי אלא משום דלא חשיבי דבש בכוורתו מחובר. ויש לומר, כגון שהדביש הדבש ואינו ראוי לאכול, ואפי' אי מיקלעי ליה אורחים לא חזי להו. אי נמי, ברודה סמוך לשקיעת החמה, שאפילו יבואו אורחים אין שהות ביום לאכלו. **ובהאי שינויא** אתי שפיר מה שהקשה ריב"א, דשמעינן ליה לרבה דאית ליה הכנה בריש מסכת ביצה (דף ב:(פ)) ובריש בכל מערבין (עירובין לח:), דאמר אין יום טוב מכין לשבת, אי אמרת הואיל, היכא משכחת לה דאין יום טוב מכין לשבת. והשתא משכחת לה סמוך לשקיעת החמה, כדפרישית. **ואם תאמר,** אי אמרינן הואיל, אם כן בטלת כל מלאכת שבת, הואיל וראוי לחולה שיש בו סכנה. ויש לומר, כיון דלא שכיח כלל לא אמרינן הואיל:

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פ"א מהלכות י"ט הלכה טו סמג לאוין עה טוש"ע או"ח סי' תקג סעיף א:

לא ב מיי' פ"ו מהלכות י"ט הלכה א:

לב ג מיי' פ"א שם הלכה יג סמג שם טוש"ע או"ח סי' תלח סעיף ו:

רבינו חננאל

[שייך לעמוד א]

בבלאי חמתות בלא נטילה. **וכן** עבודת העור בהלוך ארבעת מילין נקרא עבודה ונטהר העבודת העור בהלוך מפורש בפרק העור והרוטב (דף קכב): **מתני' כיצד מפרישין חלה בטומאה**

[ע"כ שייך לעמוד א]

ביום טוב כו'. נימא בטובת הנא' קא מיפלגי פי' אותה הנאה שיש לו לישראל לתת חלתו לאיזה כהן שירצה אע"פ שעיקר חלה חייב ליתנה לכהן אבל יש לו לבחור כהן לתתה לו שיחזיק לו טובת אותה הנאה ממון הוא ור' אליעזר אומר דממונו הוא וחייב עליה בבל יראה ובל ימצא ור' יהושע אומר אינו ממונו דאי מקדש בה אשה אינה מקודשת לפיכך אינו חייב עלי' כלל. **ודחי'** לא כ"ע טובת הנאה אינה ממון ובהואיל פליגי. **ר' אליעזר סבר הואיל אי בעי מתשיל עליה ומפריש עליה** כלומר הולך אצל חכם ואומר טעיתי וקריתי עליה שם חלה ומתירה לו החכם ויוצאת לחולין ונמצאת ממונו לפיכך עכשיו חייב עליה. **ור' יהושע סבר לא אמרי' הואיל** השתא מיהא לא איתשל עלה מי יימר דמיתשיל עלה: **איתמר האופה מיום טוב לחול** רב חסדא אמר לוקה דהא לא חזי ליה האידנא. רבה אומר אינו לוקה הואיל ואי מקלעי ליה אורחים חזי ליה השתא נמי לא לקי. **אמר ליה רבה לרב חסדא** בשלמא לדידי דאית לי הואיל לפיכך אופין מיום טוב לשבת כיון דלא אפשר שרינן ליה אלא לדידך דלית לך הואיל איך אופין מיום טוב לשבת. אמר ליה משום עירובי תבשילין. אמר ליה משום עירובי תבשילין שרינן איסורא דאורייתא שלוקין עליה. **אמר ליה מדאורייתא** יום טוב מכין לשבת. **ורבנן הוא דגזרו** כדי שיאמרו מיום טוב לשבת אסור קל וחומר מיום טוב לחול וכיון דמנח עירובי תבשילין אית ליה הכירא. **ומותבי'** עליה דרבה הא דתנן בהמה מסוכנת לא ישחוט וכו'. **ומשני** משום הפסד ממונו גמר בלבו לאכול דאמר נשחט

ליקוטי רש"י

האופה מיו"ט לחול. לאחר שסעד אפה הפת ודאי לחול הוא [ביצה כא.]. **רבה אמר אינו לוקה אמרינן הואיל.** ואע"ג דאיסו השתא לא סעד ליה ולא צריך למידי [לקמן סב. ד"ה הואיל]. **בהמה המסוכנת.** שהוא ירא שתמות ואינו צריך לה שכבר סעד סעודתו ולא מחמת הפסדו הוא שוחט. **לא ישחוט אלא כדי שיכול לאכול.** יודע שיש שהות ביום לאכול כזית צלי הימנה [ביצה כה.].

מסורת הש"ס עם הוספות

א) קידושין נח. נדרים פד: בבא מציעא יא: חולין קלא., ב) ביצה כא. לקמן סב., ג) עיין תוס' ביצה יז: ד"ה רבה, ד) עיין תוס' מנחות סד. ד"ה להעלות, ה) ביצה כה. [ע"ש אבל נראה דהכא כגירסא דמייתי], ו) מח. ובפרש"י שם ד"ה אהדר, ז) לעיל ה., ח) לקמן מח., ט) ביצה דף טו: ע"ש, י) דף מח., כ) וכ"כ רש"י לקמן מח. ד"ה אבל, ל) לעיל דף לח., מ) לעיל בד"ה עד שתאפה, נ) מח: ד"ה אמר, ס) [דף מח:], ע) ושם.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא לכ"ע וכו' דאכל חדא ומלא כל דאית ליה לר' אליעזר: (ב) ד"ה משום הפסד ממונו דידיה: (ג) תוס' ד"ה הואיל וכו' ואי בעי מיתשיל עלה ותירץ כיון שיכול בלא"ה ותיבת וא"ת נמחק: (ד) בא"ד כמו שיעסוו קבין קבין נגעו זה בזה פטורין מן החלה: (ה) ד"ה רבה וכו' המכבד והמרבץ והרודה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] בגמ' דר"א סבר אמרינן הואיל ואי בעי מיתשל עלה ממוניה הוא. [illegible]

ב] בתוס' ד"ה הואיל [illegible]

הגהות וציונים

א] בהרבה כת"י הואיל ואי מיקלעי ליה (עי' דק"ס ובר"ח וברי"ף). ב] צ"ל דאמרינן ובדפו"י דאמר. ג] מכאן ואילך אין זה בס"א עד סוף הדיבור (חכמת מנוח, ובדק"ס) ונראה שכך [illegible] ועי' הגהות הב"ח אות ג). ד] אולי יש למחוק "כל" והכוונה לדברים טז, ועיין לקמן מח ע"א הגהת הגר"ש. ה] ס"א צ"ל (חכמת מנוח). לשון הרשב"א בתוספותו ונראה לפרש. ו] קדש, עיין קידושין נג ע"א (גליון) ועיין בהגהות מהר"ב רנשבורג, ולכאורה לפי מסקנת הגמ' שם צ"ל דכתיב בהו לה' הוא (באה"מ).

הוקדש לעילוי נשמת הר"ר **אלתר שלמה יצחק מילר** ז"ל ב"ר **דוד אלימלך** ז"ל נלב"ע כ"ב טבת תשס"ב